

Universal Jurisdiction (UJ), Argentina & Myanmar

ဟိတ်ခိန်ဒီးဘုဂ်တံစံညိဉ်ပာစိကမိ (UJ) အာ်ကွံင်ထံနါဒီးကီပယီ

ဟိတ်ခိန်ဒီးဘုဂ်တံစံညိဉ်ပာစိကမိန့မ့မနုလဲဉ်.

ညိဉ်နါန့ထံကီအကီအဂီၢ်တဖၣ်လိဉ်ဘာလိဉ်ကီသ့ဝဲလၢ-

- ကီမ့တဖၣ်လၢတၢ်မၤကမၣ်အီလၢထံကီအပူ
- ကီမ့တဖၣ်လၢဘၣ်တၢ်မၤကမၣ်အီလၢထံကီဖိတဖၣ်လၢထံကီအဂၤအပူ
- ကီမ့တဖၣ်လၢဘၣ်တၢ်မၤကမၣ်ထီဒါထံကီဖိတဖၣ်လၢထံကီအချၢ(ထံကီအဂၤ)(ကဲထီဉ်သးစ့)

လၢတၢ်ထီဉ်သတြီ တၢ်လီၤဆိလိဉ်သးအပူန့,ဟိတ်ခိန်ဘိမ့တၢ်စံညိဉ်ပာစိကမိအခိအပညိန့,လၢထံကီ တနီအပူန့ ထံကီအကီအဂီၢ်တဖၣ်လိဉ်ဘာလိဉ်ကီ(တရားစွဲ)ဝဲဒၣ်ကီမ့တဖၣ်ခါခါလၢအအါဒီးလီပျံတဖၣ်,ဖဲလၢတၢ်မၤကမၣ်ကီမ့န့တကဲထီဉ်အသးလၢအဝဲသ့အထံကီအပူဒၣ်လဲဒီးဖဲလၢပုၤမၤကမၣ်တၢ်ဖိန့တမ့အထံကီဖိဒၣ်လဲန့ဟိတ်ခိန်ဒီးဘုဂ်တံစံညိဉ်ပာစိကမိ(UJ)စံညိဉ်ဝဲသ့န့လီ.

တၢ်ဆိကမိဉ်ဟံသ့ဟံသးအဝဲန့,မ့ဝဲလၢတၢ်မၤကမၣ်ကီမ့လၢအဒိဉ်ယၢတဖၣ် -တၢ်မၤကမၣ်ကီမ့လၢအဒိဉ်ဒီးယၢ တဖၣ်လၢတၢ်ဟံပနီအီလၢတၢ်ကီမ့လၢထီဒါဟိတ်ခိန်ဘိမ့တၢ်ပုၤတတၢ်တဖၣ်ညိဒီး မ့လၢကဲ ထီဉ်ဟိတ်ခိန်ဒီးဘုဂ် တၢ်ဘၣ်ယိဉ်ဘၣ်ဘိအယိန့လီ.တၢ်လၢကီမ့သ့တဖၣ်အံန့, တၢ်စ့တၢ်န့ အိဉ်ဝဲဒၣ်လၢထံကီတဘုဂ်ဂုၤတဘုဂ်ဂုၤကြးလိဉ်ဘာလိဉ်ကီဝဲဒၣ်လၢတၢ်ဒီးန့ဘၣ်တၢ်တီတၢ်တြီအဂီၢ်န့လီ.

တၢ်ဆိကမိဉ်ဟံသ့ဟံသး

လၢဟိတ်ခိန်ဒီးဘုဂ်တံစံညိဉ်ပာစိကမိ(UJ)န့ဘၣ်တၢ်စးထီဉ်မၤအိဉ်သးတၢ်ကဟံးထီဉ်ဖိဉ်ကီမ့လၢအမ့တၢ်ဟံးန့ဆုဉ်ပုၤကအတၢ်ဖိတၢ်လံတၢ်မၤကမၣ်ကီမ့တဖၣ်ဒီးတၢ်ကူဉ်လဲၣ်မၤကၤပုၤကညိဒ်ကုၢ်အသးတဖၣ်န့လီ.မ့မဆါတနံအံ,တၢ်စ့ကါဝဲ ဟိတ်ခိန်ဘိမ့တၢ်မၤကမၣ်ကီမ့လၢအဒိဉ်အယၢတဖၣ်ဒ်သးတၢ်ဒုးတၢ်ယၢ ကီမ့, တၢ်မၤတရီတပါထီဒါတၢ်ကဲပုၤကုပုၤကညိ, ဒီးတၢ်မၤသံလီတုၤစၢကီမ့တဖၣ်န့လီ.ပၣ် ယုဉ်စ့ကီဒီးတၢ်မၤဆါမပယုဒီးတၢ်မၤတပျီတၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်န့လီ.

ထံကီတဘျးဘုဂ်ဟံးန့တုၤလိဉ်ဝဲဒၣ် တၢ်ဒုးအိဉ်ထီဉ်တၢ်ဘျးသဲးလၢ ဘၣ်တၢ်ဟံပနီအီလၢ ဟိတ်ခိန်ဒီးဘုဂ်တံစံညိဉ်ပာစိကမိ (UJ) ဒီးဟ့အခွဲလၢကီတၢ်မ့တၢ်ရၢတဖၣ်ကဘၣ်တၢ်တီထီဉ်အီလၢအဝဲသ့အကီအဂီၢ်တဖၣ်အပူဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကဲထီဉ်အခိဉ်ထံးခိဉ်ဘိအဝဲန့အဖိခိဉ်န့လီ.ထံကီဒ်န့တဖၣ်မ့ဝဲဘဲလဲကွံင်ယၢ,ကွၢ်မနံ,ယုဉ်ခ့,စပုဉ်,အိးစတြီလယၢဒီးအာ်ကွံင်ထံန့တဖၣ်န့လီ.

တၢ်မ့တၢ်ရၢလၢအဟူထီဉ်သါလီတဖၣ်န့ဒီးသန့ထီဉ်အသးလၢဟိတ်ခိန်ဒီးဘုဂ်တံစံညိဉ်ပာစိကမိ(UJ)လၢအပၣ်ယုဉ်ဝဲဒၣ်ဒီးအာ်ဒီးပံအံးရှဲ(Adolf Eichman),အိးကးစတိဉ်ဖိန့ခွဲ(Ausgusto Pinochet),အ့ရံၤရဲရါ (Ariel Sharon)ဒီးကီးရှဲဘူးရှဲစံနယာ်(George Bush Senior)န့လီ.

တၢ်မနုကဲထီဉ်အသးလၢကီအာ်ကွံင်ထံန့လဲဉ်.

ပုၤဂ့ၢ်ဝိဒွဲးယၢကရၢတဖၣ်ပတံထီဉ်တၢ်ဂ့ၢ်ဘၣ်ယးဒီးတၢ်မၤကမၣ်ကီမ့သဲးဘၢကီတခါဆူ အာ်ကွံင်ထံန့ (Argentina) အကီအဂီၢ်အပူဖဲ လါနီဉ်ဝဲဘၣ်၁၃ သီ,၂၀၁၉န့ လၢတၢ်ဟံထီဉ်တၢ်ကမၣ်လၢ ကီပယီပဒိဒီးအသးမ့ဒိဉ်အလီလၢမၤကမၣ်ဝဲဒၣ်ကီမ့တဖၣ်လၢအမ့တၢ်မၤတရီတပါထီဒါတၢ်ကဲပုၤကုပုၤကညိဒီးတၢ်မၤသံလီတုၤစၢထီဒါရိဉ်ဟ့ကွံင်တဖၣ်န့လီ.

တၢ်မူးတၢ်ရၢ်အဝဲအံၤဘၣ်တၢ်တီၣ်ထီၣ်အီၤသ့မ့ၢ်လၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီဘၣ်တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၢစိကမီၤ (UJ) အတၢ်သိၣ်တၢ်သီမိၢ်ပှၢ်လၢအိၣ်ယုၣ်ဝဲလၢအၣ်ကွံၣ်ထံၣ်န့ၣ်(Argentina) အသဲစးတၢ်ဘျၢအပူၤ, လၢအပၣ်ယုၣ်ဝဲလၢ ဂံၢ်ခိၣ်ထံးသဲစးတၢ်ဘျၢခိၣ်သ့ၣ်အဆၢဖိ-၁၁၈ န့ၣ်လီၤ.လၢအပူၤကွံၣ်န့ၣ်အၣ်ကွံၣ်ထံၣ်န့ၣ်(Argentina) မၤတၢ်ဝဲကွီၢ်အမူးအရၢ် အဂၤတဖၣ် လၢတၢ်စူးကါဟီၣ်ခိၣ်ဘီမ့ၢ် တၢ်စံၣ်ညီၣ်ပၢစိကမီၤ (UJ)လၢအပၣ်ယုၣ်ဒီး တၢ်ဘၣ်ထွဲဒီး ဖလီၣ်ခိၣ်(Falum Cong)တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအပူၤလၢတရူးကီၢ်အပူၤဒီးဖဲလၢဖရဲးစံၣ်ခိၣ်ပရဲခိၣ်(Francisco)လၢမ့ၢ်တၢ်မိၤစိရီၤပၢတၢ်လၢစပုၣ်အကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မူးတၢ်ရၢ်ဘၣ်ပးမနုၤလဲၣ်

တၢ်ဆိးထီၣ်လၢ ကီၢ်ပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ်အခိၣ်ဒိၣ်ထီၣ်ကတၢၢ် ဒီးထံၣ်ရၢ်ကီၢ်သဲးခိၣ်နီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်တဖၣ် တၢ်ဘၣ်ပိထံယုသ့ၣ်ညါဒီး လိၣ်ဘၢလိၣ်ကွီၢ်အဝဲသ့ၣ်လၢ တၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါ တၢ်ကဲပုၤကူပုၤကညီၣ်ဒီး တၢ်မၤသံလီၤတူၣ်စၢတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤနီၢ်တဂၤစုၣ်စုၣ် အမံၤလၢတၢ်ဆိးထီၣ်အီၤပၣ်ယုၣ်ဝဲဒီး ကီၢ်ပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ်အခိၣ်ဒိၣ်ကတၢၢ် သးခိၣ်ကျၢ်မ့ၢ်အိၣ်လဲၣ် ဒီးသးမ့ၢ်ဒိၣ်ခိၣ်နီၣ်ဒိၣ်ထီၣ်အဂၤတဖၣ်, ယုၣ်ဒီးထံၣ်ကီၢ်အပူၤဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖး တၢ်ဒိၣ်အိၣ်ဆါစူးကွံၣ် ဒီးကီၢ်ခိၣ် မၤတၢ်တၢ်အူထုၣ်ကွီၢ် ဒီးအူသ့စုၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကမ္ဘၢလၢတမ့ၢ်သးတဖၣ် အမံၤဘၣ်တၢ်ကွဲးရဲၣ်အီၤတဘျးဂၤလၢပၣ်ယုၣ်ဒီးအူဝံးသ့ၣ်ရးဒီးပုၤမၤထံၣ်ရၢ်ကီၢ်သဲးဖိလၢအမ့ၢ်န့ၢ်မိၣ်ဝဲ(Nay Myo Wai) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မူးတၢ်ရၢ်အံၤဘၣ်ပးဒီးပုၤနီၢ်တဂၤစုၣ်စုၣ်တဖၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲ အမူဒါအိၣ်လၢအတၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ဒ် ပုၤမၤကမၣ် တၢ်(တူၢ်ကွီၢ်တဖၣ်), ပုၤလၢအဆိၣ်ထွဲမၤသကိးတၢ်ဒီး ပုၤမၤကမၣ်တၢ်, ဒီးပၣ်သ့ၣ်မၤဘၢစၢ တၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.တမ့ၢ်တၢ်ဘၣ်ပးဒီးလၢကီၢ်ပယီၤထံၣ်ကီၢ်တၢ်ဘၣ်ပးန့ၢ်မူဒါန့ၣ်ဘၣ်.

တၢ်န့ၢ်ဘျးတဖၣ်

- တၢ်မူးတၢ်ရၢ်လၢအၣ်ကွံၣ်ထံၣ်န့ၣ်တီၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်ကဲထီၣ်ဝဲတၢ်မၤစၢလၢ(ICJ)ဒီး(ICC)ကဟံးဖိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤအကျိၤအကျဲအဂီၢ်
  - တၢ်မၤအကျိၤအကျဲန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဘၣ်ပးဒီးနီၢ်တဂၤဒၣ်ဝဲမူဒါ(ဖဲလၢ(ICJ)မ့ၢ်ဝဲထံၣ်ကီၢ်အမူအဒါ)
  - တၢ်မူးတၢ်ရၢ်လၢကဲထီၣ်သးလၢတၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒါရိၣ်ဟ့ၣ်ကွၢ်န့ၣ်မၤအသးလၢကီၢ်ပယီၤတၢ်ပၢအပူၤ(ဖဲလၢ(ICC)န့ၣ်တၢ်ပၣ်နီၣ်တၢ်မၤကမၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်လၢကဲထီၣ်အသးလၢဘၣ်ကလိၣ်ဒုးရဲၣ်တၢ်ပၢအပူၤတက့ၢ်တခီန့ၣ်လီၤ.
- ကွီၢ်ဘျီၣ်လၢအၣ်ကွံၣ်ထံၣ်န့ၣ်အပူၤန့ၣ်ယုၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ပိထံယုသ့ၣ်ညါသဘျၢ တၢ်မၤအကျိၤအကျဲလၢကီၢ်ပယီၤအဂီၢ်(IIMM)လၢကဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်အုၣ်သးတဖၣ် လၢတၢ်ပၣ်ဖိၣ်အီၤလၢတၢ်ယုထံၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမံးရှၢၣ်(FFM)ဒီး(IIMM) အအိၣ်သ့ဝဲလီၤ.တၢ်အဝဲအံၤကမၤညီၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်ကွီၢ်ဘျီၣ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤန့ၣ်လီၤ.
- တၢ်မူးတၢ်ရၢ်လၢအၣ်ကွံၣ်ထံၣ်န့ၣ်အံၤမ့ၢ်လဲၤဆူညါတပတီၢ်န့ၣ်, ကဟ့ၣ်ဝဲဒၣ်ထံၣ်ရၢ်ကီၢ်သဲးအတၢ်ဆိၣ်သနံးလၢကီၢ်ပယီၤအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ.ကမ့ၢ်တၢ်မၤတခါလၢတြီတံၢ်ယၢ်ထီၣ်ဒါဝဲတၢ်မၤအမၤပယုၣ်တၢ်လၢခါဆူညါန့ၣ်လီၤ.
- ကွီၢ်ဘျီၣ်လၢအၣ်ကွံၣ်ထံၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ထုးထီၣ်ဝဲဒၣ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢ တၢ်ဖိၣ်တၢ်ပၢလၢကီၢ်ပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ် ဒီးကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်အခိၣ်နီၣ်တဖၣ်န့ၣ်,ကဲထီၣ်သးသ့လၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်လဲၤတၢ်က့ၢ်ဆူကီၢ်ချၢန့ၣ်ကဟံးပနီၣ်ဒီးယုထာဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟံးပနီၣ်တဖၣ်

- တၢ်တသ့ၣ်ညါဒီးဘၣ်လၢမ့ၢ်အၣ်ကွံၣ်ထံန့ၣ်ကွီၢ်ဘျီၣ်န့ၣ်ကအၢၣ်လီၤဒီးတူၢ်လိာ်ကွီၢ်အမူးအရၢ်လၢတၢ်တီၣ်ထီၣ်အီၤဒီးဟံးထီၣ်ဖီၣ်ကွီၢ်အဂ့ၢ်ဘၣ်.
- ကီၢ်ပယီၤန့ၣ်သမၠဲဒၣ်ကွီၢ်ဘျီၣ်အစံၣ်ညီၣ်ပၤစိကမီၤဒီးစံးဝဲဒၣ်လၢအဝဲတစံးဆၢတၢ်နီတမံၤဘၣ်ယးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ဟံးထီၣ်တၢ်ကမၣ်လၢအလီၤတဖၣ်အဖီခိၣ်ဘၣ်.
- ခိဖျိလၢကီၢ်ပယီၤတၢ်ဟံးဖျိၣ်မၤသကိးတၢ်တအိၣ်အယိကဒူးကဲထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲအါထီၣ်လၢတၢ်ယိထံယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဆုညါအဂီၢ်ဒီးတၢ်ထၢဖျိၣ်ဟံးဖျိၣ်တၢ်ဆုၣ်သးတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ကမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ကီတၢ်ခဲလၢပုၤလၢတၢ်ဟံးထီၣ်တၢ်ကမၣ်လၢအလီၤတဖၣ်ကဟဲဟံးဖျါထီၣ်သးလၢအၣ်ကွံၣ်ထံန့ၣ်ကွီၢ်ဘျီၣ်ပုၤန့ၣ်လီၤ.(အဒိ-တၢ်မၤန့ၢ်တၢ်ဆုက့ၤပုၤဘၣ်ကွီၢ်မ့ၢ်ဆုထံကီၢ်လၢအမၤကမၣ်တၢ်တၢ်,ဒီးလၢတၢ်န့ၣ်အယိလၢတၢ်ကမၤဘၢကွီၢ်အဂီၢ်တကဲထီၣ်သးသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.)